

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

CORN. DE JONG ATELIER VOOR MODERNE FOTOGRAFIE Zeestraat 63 :: Den Haag :: Tel. 6038

INHOUD: Oproep. — De welgeslaagde Bioscoop-avond der Afd. 's-Gravenhage. — Semarangse Brieven. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Litt.-overzicht. — Mededeelingen.

OPROEPING.

De Inlichtingsdienst (Informatiebureau) van „Oost en West“ roept gegadigden op tot het schrijven van een boekje van 2 à 3 vel druks betreffende den werkkring bij de bergcultures, zooals koffie, rubber, thee, enz., zoodat mede van een boekje betreffende den werkkring bij de tabakscultuur in Nederlandsch-Indië, in den trant van de door dit bureau uitgegeven serie boekjes Nos. 1 tot 9 van de „Staats- en Particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen“.

Het honorarium bedraagt f40 per vel druks van 16 bladzijden.

Aan reflectanten wordt verzocht zich te wenden tot den secretaris van het Informatie-bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

De welgeslaagde Bioscoop-avond der Afd. 's-Gravenhage.

De door het bestuur der afd. 's-Gravenhage aangekondigde bioscoop-avond op 10 dezer is gebleken een groot succes te zijn. Het gebouw der „Familie-Bioscoop“ in de Prinsestraat was goed bezet en alle aanwezigen gingen voldaan huiswaarts over de vlotte, onderhoudende rede van den heer J. Sibinga Mulder en de mooie films betreffende het Inlandsche leven, waaraan de oud-Indiërs hun hart ophaalden, terwijl ze zeker niet minder aantrekkelijk waren voor hen, die ons mooi Indië niet persoonlijk kennen. Een dergelijke voordrachts-avond wordt den leden en hunne vrienden aangeboden op 21 Januari a.s. (Zie onder Mededeelingen).

Semarangse Brieven.

XI.

Het is nu ruim een jaar geleden, dat de Koloniale Tentoonstelling, ondanks den toen pas uitgebroken Europeeschen oorlog, een hier ongekende drukte en levensdiergheid bracht. Het valt moeilijk om over het nuttig effect dier tentoonstelling een juist oordeel te vellen. De financiële resultaten toch, van hoeveel belang ook voor het bestuur, hebben met het doel dezer onderneming niets uit te staan. Veeleer moeten die resultaten gezocht worden op het gebied van nijverheid en handel en zullen zij moeten bestaan in het uitbreiden en aanknoopen van nieuwe relaties.

De export, in hoofdzaak natuurproducten omvattend, zal uit den aard der zaak door de tentoonstelling geen merkbare wijzigingen hebben ondergaan. Hier is het voornamelijk de oorlog, die den gewonen gang van zaken stoorde; een storing, die velen geen windeieren heeft gelegd. Trouwens, is er één oorlog op te noemen, waaraan de Hollander geen geld heeft verdiend? Ik bedoel natuurlijk die enkele kooplieden, voor wie het landsbelang eerst na heel veel andere belangen komt, en die den goeden naam van den Hollanderschen koopmansstand in het buitenland ernstig benadeelen.

Blijkens de talrijke berichten van smokkelarijen op kleine en groote schaal, en de niet zuinige boeten door de N. O. T. opgelegd, moet dat aantal niet zoo heel gering zijn.

In de suiker zijn reuzenverdiensden gemaakt, en dat de Staat een deel daarvan opeischt, in den vorm van een soort van oorlogsbelasting op overwinst, is alleszins redelijk te achten; ofschoon de vraag mag worden gesteld of het billijk is om dien maatregel alleen op het artikel suiker toe te passen. Vooral mag die vraag gewettigd heeten, nu de toekomst van den buitenhandel niet de minste vastheid aan biedt. De enorme voorraden, die Engeland bij het begin van den oorlog heeft ingeslagen, deden de markt met sprongen naar boven gaan. Op het oogenblik echter koopt Engeland geen suiker meer. Ook voor China, vroeger één van de grootste afnemers, is de vraag sterk verminderd. Zoals bekend is, worden in normale omstandigheden de betere rijstsoorten, zooals Indramajoe-rijst, uitgevoerd, waartegen dan goedkoopere rijst, die binnen de koopkracht van den Inlander valt, uit Rangoon en Saigon wordt ingevoerd. Engeland heeft al spoedig den uitvoer van rijst uit Rangoon verboden. Of niet hierbij de vrees in 't spel was, dat een gedeelte van die rijst op een of andere wijze haar weg zou vinden naar Duitschland, kan alleen vermoed, niet bewezen worden. Ook de Fransche Regeering heeft den rijsthandel groote moeilijkheden in den weg gelegd. Het getuigt niet van een overmaat van vertrouwen, dat zij, niettegenstaande zij wist, dat er een uitvoerverbod van rijst uit Indië bestond, toch voor iedere partij Saigonrijst een bevestigde verklaring eischte, dat die rijst uitsluitend voor de consumptie op Java bestemd was. Met ingang van 3 October heeft zij echter plotseling allen uitvoer van rijst naar Indië verboden; voor de kooplieden in Saigon geen klein voordeeltje. Door de groote aanvragen toch van Frankrijk zelf en die van China, tengevolge van de overstromingen in Kanton, zijn de prijzen sterk opgelopen, en kunnen nu deze kooplieden, die reeds vroeger aanzienlijke quaanta rijst tegen betrekkelijk lage prijzen met Indië gecontracteerd hadden, door het uitvoerverbod van de Fransche Regeering in de onmogelijkheid gesteld hun contract na te komen, thans elders voor hun rijst een voordeeltiger afzet vinden. Hoogere- of koopmanspolitiek?

Waar dus de rustige ontwikkeling van den handel in Indië door den Europeeschen oorlog een zoo gevoelige slag heeft gekregen, daar is het niet wel doenlijk om de meerdere of mindere vruchtbaarheid der Koloniale Tentoonstelling nauwkeurig aan te geven. Wel begint men, tengevolge van de tijdsomstandigheden, meer dan tot nu toe, het oog te richten op Japan en Australië. Gewoonlijk zijn de begrippen „Japan“ en „zijde, lakwerk en porcelein“ zoo samengegroeid, dat men op een expositie van Japan in de eerste plaats kunstvoortbrengselen verwacht. Dat viel op de Semarangse Tentoonstelling erg tegen. Een uitstalling van gereid en geweven ondergoed, van sokken, parapluies, goedkope uurwerken, kinderspeelgoed (niet dat prachtige speelgoed, dat in Europa voor acht- of tienjarige ingenieurtjes schijnt vervaardigd te worden, maar dat heel gewone, zooals een spanen doos met huisjes, mannetjes, vrouwtjes en boomen, alles zoodat dezelfde hoogte, of blikken vischjes, die met een magneetje kunnen gevangen worden) dat alles is niet bijzonder geëigend om de aandacht te trekken van het gewone tentoonstellingsbezoek. Maar als de uitvoer van de zaken uit Europa is stop gezet, dan worden diezelfde artikelen voor den handel met Japan van groote beteekenis. Langzaam aan, maar steeds langs meerdere wegen, weet b.v. het Japansche bier zich hier een plaats te veroveren. Ik vond het reeds in tal van plaatsen in de binnenlanden. Het is mij niet mogelijk om de vermeerdering van den Japanschen import in de laatste jaren, onder cijfers te brengen. Een bewijs voor de toenemende belangrijkheid van den Japanschen handel geeft ons echter de Chineesche boycot van Japansche waren. Wanneer die handel niets om 't lijf had, zou die boycot niet zoodanig aandacht hebben getrokken, wellicht niet eens begonnen zijn. U kent de geschiedenis: de oorlog in Europa had ten gevolge, dat Japan zich in het oosten bijzonder ging „voelen“, en in zijn diplomatieke verhouding tegenover China daarvan zoodanig liet blijken, dat de Chineezzen, daarover ten zeerste gebedgd, naar het wapen grepen, dat bijna altijd tref, n.l.

den boycot. Ofschoon de sympathieën in deze zaak vrijwel aan den kant van China waren, was de Indische Regeering, vooral na het protest van den Japanschen consul te Batavia, genoodzaakt in te grijpen. De adviseur voor Chineesche zaken, Ezerman, vergezeld van den ambtenaar voor Chineesche zaken, Josselin de Jongh, bereisde in opdracht van de Regeering geheel Java, en hield op tal van plaatsen met invloedrijke Chineesche kooplieden en handelaars besprekingen. Aan diens tactvol optreden is het te wijten, dat de geheele beweging nu zoo goed als geluwd is.

Ik noemde zoeven ook Australië, dat op onze Kol. Tentoonstelling schitterend is voor den dag gekomen. Zijn boter, jams, vruchten, conserven en schoeisel vinden hier steeds gretiger aftek. Wanneer wij eens eenmaal van het monopolie van de Paketvaart-Mij. zullen verlost zijn, zal het velen gemakkelijker vallen om eens een ontspanningsreisje naar Australië te maken, waar men in een Europeesche omgeving en een Europeesch klimaat komt. De Regeering zou zeker verstandig handelen, als zij, naast de dure verloven naar Europa (duur voor de Regeering én voor de verlofgangers), ook de gelegenheid opende, om in Australië weer eens nieuwe krachten op te doen.

Beide landen, Japan en Australië, hebben ons doen zien hoe, met krachtige medewerking en steun van de Regeering, verschillende industrieën in korten tijd tot grooten bloei zijn gebracht. Dat was voor Indië, met zijn velerlei en rijke hulpbronnen, in menig opzicht een beschamend voorbeeld. Maar daarbij zou het wel weer gebleven zijn. Wij hebben ons nog volstrekt niet geheel weten los te maken van de inzichten en het standpunt der oude compagnie, waarvoor Indië het land was van de koffie, de muskaat en de peper. Als nu nog meer dan 70 pCt. van de bevolking van Java uitsluitend, en de rest voor een groot gedeelte van den landbouw bestaat, dan wil dat toch niet zeggen, dat nu maar alle andere hulpbronnen van het land onbenut moeten blijven. Voor buitenlandsch kapitaal en energie ligt hier een uitgestrekt veld, waarop het zijn krachten kan ontplooiën, en Nederland zou het bezit van zijn koloniën niet verdienen, als het de ondernemingsgeest miste om de voordeelen daarvan niet in de eerste plaats voor zichzelf te verzekeren. Maar ook voor de bevolking zou een zich krachtig ontwikkelende industrie tot onberekenbaar nut zijn. Hoe meer het landbouwonderwijs vruchten zal dragen, hoe intensiever de grond wordt bewerkt, hoe minder handen er voor de bewerking van dien grond zullen noodig zijn. Er zal een tijd aanbreeken, dat het starste conservatisme van den Javaan het zal moeten afleggen tegen meer moderne landbouwwerktuigen. Voeg daarbij de voortdurende toeneming van de bevolking van Java, en, door meerdere ontwikkeling bij den Inlander, ook de stijgende behoefte aan zaken, die de landbouw hem niet kan verschaffen, dan springt het in het oog, dat nieuwe bestaansmiddelen voor de bevolking steeds dringender noodig zullen blijken. Reeds meermalen werd er op gewezen, dat Indië zich in het stadium bevindt van den overgang van landbouw naar industrie, al zal dan ook steeds de landbouw de voornaamste factor blijven vormen. Ik wijs in dit verband slechts op een hoofdartikel in de Java-Bode van 15 September 1905, waarin aan het slot deze regelen voorkomen:

„Hoe loffelijk de pogingen van particuliere vereenigingen mogen genoemd worden om de inlandsche industrie tot een belangrijken factor van volkswelvaart op te voeren, in die pogingen is geen eenheid, geen groote leidende gedachte. Bovendien ontbreken in dergelijke gevallen meestal de middelen, en blijkt het particulier initiatief ten eenen male onvoldoende.

Niet alleen daarom, maar ook omdat het op haar weg ligt, omdat het haar plicht is, dient de Regeering de zaak van de Inlandsche nijverheid met kracht ter hand te nemen.“

Thans, na tien jaren, en vermoedelijk wel wakker geschud door de harde lessen, die de oorlog ons heeft ingeprent, waardoor hoe langer hoe duidelijker aan het licht kwam, dat ieder volk zich economisch zoodanig mogelijk van andere moet weten onafhankelijk te maken, is de Indi-

* Uit „De Jaarmarkt te Batavia in 1905“, door J. Z. v. Dijk.

Hoff. van H. M. de Koningin.

O. C. L. VOSVELD,

Opticiën - Instrumentmaker.

Korte Poten 42 - Tel. 3957 - Den Haag.

Hoff. van H. M. de Kon.-Moeder

sche Regeering overgegaan tot het instellen van een staatscommissie tot ontwikkeling van de fabrieksnijverheid in Indië. Wanneer straks Idenburg als Gouverneur-Generaal aftreedt, zal de instelling dier commissie niet een van zijn geringste verdiensten zijn. Haar samenstelling waarborgt ernstig werk, en haar rapport of rapporten aan de Regeering zullen daarvan ongetwijfeld doen blijken. In de rede, door den Gouverneur-Generaal bij haar installatie uitgesproken, toont deze staatsman een helderen blik te hebben in de komende toestanden, en het spreekwoord van „de bakens te verzetten als 't getij verloopt”, op verstandige wijze in toepassing te brengen. De omstandigheden zijn er niet naar om te mogen verwachten, dat het buitenlandsche kapitaal zich in nieuwe industriële ondernemingen in Indië zal wagen. Maar er is nu tijd voor een grondig onderzoek naar de bestaansmogelijkheid van zulke industrieën. Als dan eindelijk die rampzalige oorlog eens ten einde is gestreden, en de toekomst weder meerdere stabiliteit aanbiedt, als dan Nederland nog altijd trotsch kan zijn op zijn onafhankelijkheid, laat dan ook dat nationale gevoel een prikkel tot vernieuwde en verhoogde krachtsinspanning zijn, laten dan ons nationaal kapitaal, onze nationale energie en ons nationaal intellect samenwerken, om door daden het goed recht van onze onafhankelijkheid aan de geheele wereld te verkondigen. Het is mijn vaste overtuiging, dat het werk van de Commissie tot ontwikkeling van de fabrieks-nijverheid zal aantonen, hoe voor die samenwerking in Indië een vruchtbaar veld is te vinden. De schuchtere pogingen, welke in die richting reeds zijn gedaan, en die meestal op een volslagen mislukking uitliepen, behoeven in geen enkel opzicht te ontmoedigen. Dat was gewoonlijk meer een probeeren in het wilde, waarbij de voornaamste twee zaken, die voor het welslagen noodig zijn, n.l. kapitaal en kennis, niet voldoende of in het geheel niet aanwezig waren. Van de genoemde staatscommissie worden goedgedocumenteerde raadgevingen en duidelijke aanwijzingen verwacht. Zij zal die ongetwijfeld geven. Van Nederland wordt verwacht, dat zijn oude ondernemingsgeest, zijn oude durf nog eens schitterend zullen te voorschijn treden. Zal ook die verwachting worden vervuld?

SI PANTEK.

Uit de O. I. Mail.

Gezondheidstoestand.

De berichten hieromtrent zijn gunstiger dan die der vorige mail:

Te Batavia kwamen van 25 tot 31 October 5 gevallen van cholera voor bij Europeanen, 19 bij Inlanders en 7 bij Chinezen. Hiervan stierven 1 Europeaan, 6 Inlanders en 3 Chinezen.

Op 3 Nov. j.l. waren er geen nieuwe gevallen te vermelden. Elf patiënten bleven in behandeling.

Uit het wekelijksch rapport omtrent de pokkegevallen blijkt, dat er weinig waren. Een bij een Europeaan, een bij een Inlander en vijf bij Chinezen, terwijl er in die week ook 4 nieuwe typhusgevallen bij kwamen.

De Nieuwe Gouverneur-Generaal.

De Ind. bladen zijn zeer voorzichtig in hunne uittalingen over deze benoeming. De meeste schrijven nog te weinig te weten van den heer van Limburg Sturim om te kunnen zeggen of hij de man is, die met kracht en met beleid Indië, dat zich ontwikkelt en waarin groote krachten, die eeuwen gesluimerd hebben, tot ontwaken en bewustzijn komen, zal kunnen leiden en vermelden verder, dat de heer Idenburg persoonlijk het bestuur over Ned.-Indië aan zijn opvolger zal overdragen, evenals dit destijds bij het aftreden van den G.-G. Van Heutz is geschied ten overstaan van den Raad van Indië.

De bestuursvergeving zal plaats hebben onmiddellijk na aankomst van de mailboot te Tandjong Priok, welke aankomst zoo geregeld zal worden, dat zij plaats vindt in den vroegen morgen en zoo eenigszins mogelijk op denzelfden dag, dat 's middags een mailboot vertrekt, met welke dan de afgetreden Landvoogd de reis naar patria zal aangaan.

Een roerige streek.

In de laatste maanden wezen verschillende gebeurtenissen in de afdeeling Natal en Batang Natal op de wenschelijkheid, dat daar geregeld en goed gepatrouilleerd wordt. De wd. divisie-commandant der gewapende politie zal thans persoonlijk in die afdeeling de leiding van den patrouille-gang op zich nemen, voornamelijk om de talrijke gedroste contractanten, die zich daar ophouden, in handen te krijgen.

Gul Ned.-Indië.

Het Centraal Comité te Batavia tot leniging van den nood in Nederland maakte bekend, dat sedert de vorige opgave alsnog ontvangen werden:

f. 239.— 13e storting Admin. en Geëmpl. der Sf. Adiwerna, Badapoelang, Bandjaratma, Kemanglen en Pangka.

„ 50.— bijdrage N. N.

„ 2535.15 aandeel in de opbrengst der Roode Kruis postwaarden over Juni t/m Augustus 1915.

De reeds eerder bekend gestelde bijdragen inbegrepen, werd totaal f. 855.773.52 ontvangen, waarvan bereids f. 850.000.— naar Nederland overgemaakt.

De Kweekschool voor Inlandsche Leerkrachten.

Het „Bat. Nieuwsblad” schrijft:

Aan de kweekschool van de Vereeniging „Oost en West”, bedoelende de opleiding van Inlandsche leerkrachten, is belast met het onderwijs in de Nederlandsche taal, de heer A. de Priester vroeger werkzaam bij het Middelbaar en Inlandsch Onderwijs. De school is gevestigd te Weltevreden (Goenoeng Sari) onder directoraat van den vroegeren Inspecteur van het Inl. onderwijs, den heer L. G. Bertsch.

Intrekking opiumverkoopplaats.

In „De Javabode” lezen wij:

Wegens de zeldzaamheid van het geval maken wij melding van de intrekking op heden, 1 November, van de opiumverkoopplaats te Selangan in de afdeeling Klatan der residentie Soerakarta, wegens gering debiet.

Zij het dan ook langzaam, het aantal verkoopplaatsen vermindert geleidelijk.

Voor zoover wij hebben kunnen nagaan, waren er op het eind van 1910—1914 en onder ultimo 1911, 1912 en 1913 resp. 907, 889 en 883 verkoopplaatsen op Java en Madoera.

Een Kartini-avond.

De Kartini-school te Batavia behoort tot die instellingen, die niet vaak genoeg onder de aandacht gebracht en in de belangstelling van het groote publiek aanbevolen kunnen worden. Zij eischen voor haar onderhoud en haar bloei een gestadige stijging der fondsen. Met de Kartini-school is dit des te meer het geval, wijl zij is gesticht op particulier initiatief. Men weet wat dit in Indië beteekent! En al verkeert de Kartini-school momenteel niet bepaald in nood, toch zijn voor haar instandhouding, uitbreiding en ontwikkeling, middelen noodig, omdat zij zich zelve nog niet bedruipen kan.

Nu is door eenige leerlingen der Bestuurschool en der School tot Opleiding van Inl. Rechtskundigen het plan opgevat en uitgewerkt, om een z.g. Kartini-avond te geven, gewijd aan muziek en toneel, waarvan de opbrengst moet dienen om het Kartini-fonds te versterken.

Wegenaanleg ter Oostkust van Sumatra.

Door den Cultuurraad te Medan is in zijne vergadering van 25 October j.l. besloten, gebruik te maken van het aanbod der Regeering, tevens behelzende het aanbod om in de onderhoudskosten der nieuwe aan te leggen wegen bij te dragen tot f. 600 en f. 300 per K.M., al naarmate de nieuwe wegen verhard of onverhard zijn, en om in het volgend jaar een begin van uitvoering te geven aan de bedoelde plannen.

Daartoe zal in het volgend jaar een wegenbelasting ter kust door den Cultuurraad worden ingevoerd, welke opbrengst in 1916 naar raming 1½ ton zal bedragen. Een gelijk bedrag zal dus door het gouvernement beschikbaar worden gesteld, welke som trouwens reeds in den loop van dit jaar door de Regeering werd toegezegd, speciaal voor de verbetering van den z.g.n. aschweg, loopende van Laboean Bilik over Tandjoeng Balei, Medan, Pangkalan Brandan naar Salah Hadji.

Een studiereis naar Australië.

Naar „De Javabode” vernam, vertrok met de bootgelegenheid van 10 Nov. j.l. naar Australië de ambtenaar voor de vruchtenteelt van het Departement van Landbouw, de heer Westendorp, met de opdracht een studie te maken van de vruchtenteelt daar te lande, vooral met het oog op den omvangrijken handel in versche vruchten, welke tusschen Australië en Ned. Indië wordt gedreven, en van de afzetmogelijkheid voor Indische vruchten in Australië.

Het zal velen nog niet bekend zijn, dat tegenwoordig uit Oost-Java reeds een belangrijke uitvoer van pisang plaats heeft naar Australië. De zee-export belooft reeds duizenden trossen per maand en heeft plaats via de haven Banjoewangi, van waaruit drie stoomvaartlijnen, alle buitenlandsche, de verbinding met Australië onderhouden. Van daaruit bereikt men in 10 dagen de Zuidkust van Australië, waar een goede markt voor Java-pisang wordt gevonden.

De trossen, die onrijp geplukt worden, komen doorgaans in zeer goeden toestand aan en vormen reeds thans een gezocht artikel op de Australische markt. Vroeger werden de bananen, welke in Australië geconsumeerd worden, ingevoerd van de Pacific-eilanden, maar aangezien het transport van Java veel korter is en de kwaliteit van sommige soorten hier aanmerkelijk beter is, dan die van de bananen van de eilanden in den grooten oceaan, bevindt Java zich in een gunstige situatie om te concurreren en belooft dan ook op de Australische vruchtenmarkt een geduchten concurrent te worden. 't Is alleen jammer, dat de S. S. in Oost-Java zoo weinig medewerkt om het transport der vruchten naar Banjoewangi eenigszins billijker en vooral vlugger te doen plaats hebben.

Examen Indisch Landbouweleeraar.

Op 26 en 27 Oct. j.l. werd te Weltevreden afgenomen het 1ste gedeelte van het examen voor Indisch Landbouweleeraar. Geslaagd zijn de aspirant-landbouweleeraren R. W. van Duinen te Djokjakarta en C. W. Bagchus te Cheribon.

Een afscheid.

De heer M. van Geuns, de oudste journalist van Indië, heeft in een natuurlijk niet opgewekt gesteld artikel afscheid van zijn lezers genomen.

Op 30 Oct. j.l. heeft hij de leiding van het „Soer. Handelsblad” neergelegd, opgevolgd door de heeren Boon en Tersteeg.

De heer Van Geuns, die zijn blad een leidende positie in Indië deed innemen, mag met trots op de 15 jaren van zijn redacteurschap terugblikken; maar niet alles stemt hem tot blijdschap en is hij niet te zeer te spreken over de wijze, waarop het lot dezer gewesten bestierd wordt: „Men heeft te constateeren: de verrassende en verblijvende opbloei dezer landen in den jongsten tijd wordt niet geflankeerd door een opbloei van staatsmanswijsheid.”

Hij komt tot het besluit:

„In de ondermaat of overmaat van plichtsbetrachting

De Haagsche Commissiebank

37-39 Prins Hendrikstraat - - - 's-Gravenhage.

Effecten - Coupons - Beleening
Prolongatie - Deposito - Cheques

Safe-Inrichting.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
* STEMPELINRICHTING *

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSTRA.

TIMMERS & FOEKENS

Laan van Meerdervoort 26

TEL. HAAG 8755.*

Effecten - Bankzaken

Informatie-Bureau voor
Indische Fondsen.

Kleermakerij UNICUM

Hofspui 10 (5de Huis van af de) DEN HAAG. - Tel. 4947
Lange Poten.

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN

VERMAKEN

MODERNISEEREN

OPNIEUW VOEREN

OPPERSEN

OPZETTEN van zijden revers

STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)

van Dames en Heerenkleeding.

Bijzonder geschoolde Uniformwerkers, 1e kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELUK ONDERWIS IN

DUIJSCH. ENGELSCH. FRANSCH. SPAANSCH. ITALIAANSCH.

LET OP: HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCHER KERK

58^a NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

ligt het geheim van het mislukken of slagen van menige carrière; ligt — bij uitbreiding — de verklaring van het verval of den bloei van menige onderneming en — bij nog verdere uitbreiding — de failure of het succes van Europeesche kolonisatie.

Als het maxime voor de tropen dient boven de deuren van kantoren en werkplaatsen — en ook van gouvernementeel bureaux..... — gebeiteld te worden:

De Europeaan in de koloniën moet méér doen dan zijn plicht.

Suriname.

Aan „De West” van 5 November ontleenen wij het volgende over de strooivoeden-industrie.

„De Surinamer” schrijft: Zoals men nu weet, drijft deze industrie tot op den dag van heden alleen op de krachten en den steun van particulieren. Het Gouvernement heeft tot nu toe de rol van belangstellend toeschouwer vervuld. Ons dunkt, thans is de tijd gekomen, om de vraag te stellen, of het Gouvernement niet daadwerkelijk de vakscholen van de hoeden- vlechtindustrie moet steunen? En deze vraag aarzelen wij geen oogenblik bevestigend te beantwoorden.

Nu eenmaal bewezen is, dat de vlechtindustrie levensvatbaarheid heeft, en een zegen belooft te worden voor deze maatschappij, en het ook zeker is, dat de kosten aan het onderhoud van vakscholen c. a. op den duur onmogelijk alleen door particulieren kunnen gedragen worden, mag het Gouvernement niet tevreden wezen met de rol van belangstellend toeschouwer. Zijn plicht toch is het de zaken, welke het algemeen welzijn raken, daadwerkelijk en krachtadig te steunen.

De algemeen gevolgde gedragslijn in alle beschaafde landen is dan ook, dat het vakonderwijs van Regeeringswege krachtadig gesteund wordt. In Nederland is op het oogenblik een wetsontwerp aanhangig, waarbij het vakonderwijs wettelijk geregeld wordt. Ook het Koloniaal Bestuur, wij constateeren het met vreugde, heeft al bewijzen gegeven, dat het het financieel steunen van het vakonderwijs als tot zijn taak behoorende beschouwt. Jaarlijks bijv. geeft het een subsidie van f 4000 aan de Ambachtsschool en aan het internaat der firma C. K. C. tot opleiding van jongelingen voor verschillende beroepen f 3000.

Wij mogen derhalve de gegronde hoop koesteren, dat ook aan het vakonderwijs der meisjes en vrouwen voor de hoedenvlechtindustrie de gouvernementssteun niet zal onthouden, maar in ruime mate geschonken worden, en dit ondanks de slechte tijden.”

* * *

Van het bestuur der Surinaamsche immigranten-vereeniging ontving hetzelfde nummer van „De West” de navolgende mededeeling:

„Op de laatstgehouden vergadering der Surinaamsche Immigrantenvereeniging werden o. m. de volgende punten besproken, waaraan het bestuur der vereeniging besloot ruimere bekendheid te geven:

1o. Telkens komen het bestuur gevallen ter oore over lichtvaardige en onnoodige aanhoudingen van Britsch-Indiërs en Javanen, door ondergeschikte beambten van politie, dus door personen, daartoe onbevoegd.

Op bloote vermoedens soms, of de verdenking van kleine overtredingen te hebben begaan, worden arme sukels meermalen opgesloten, of op het politiebureau, z.g. onder politietoelicht gehouden, feitelijk dus geïnterneerd, in de hoop zoodoende de verklaring te krijgen, dat men den „rechten” te pakken heeft.

Dat de ambtenaren tot voorloopige aanhouding gerechtigd, dikwijls niet weten wat hunne ondergeschikten ten deze bedrijven, kan blijken op menige terechtzitting.

Vooraf in de districten bestaan misbruiken in hier bedoeld opzicht en was meer toezicht zijdens het hoofd van de politie in de kolonie zeer gewenscht.

Besloten werd van elk geval van voorloopige aanhouding, dat lichtvaardig of onwettig voorkwam, kennis te geven aan den Agent-Generaal, die steeds bereid gevonden wordt tusschenbeiden te treden, waar zulks noodig is.

2o. De wijze, waarop de kleine landbouwers hunne producten aan den man moeten brengen is tijdroovend, naideel en onzeker. Hij is nu verplicht met zijne waren op de markt te gaan zitten of die rond te venten, waarmede altijd vele uren, soms dagen verloren gaan, of zijne waren tot elken prijs of op credit te verkoopen aan z.g. opkoopters, wat in den regel te staan komt op 40 pct. verlies.

Vooraf het hier heerschende credietstelsel is fnuikend voor hen, die voortbrengen op bescheiden schaal.

In beginsel is daarom door de Vereeniging besloten een eigen markt, met afslagplaats te stichten en op die wijze, even als elders, den kleinen landbouwer een beteren afzet voor zijne producten te verzekeren.

3o. Nog altijd had men niets gehoord op het verzoekschrift der Vereeniging om aan de landbouwers, wonende aan het Wanica-Pad, die zich bereid hebben verklaard, daartoe polderlasten op te brengen, een beteren afvoer van water voor hunne landerijen te bezorgen. Die streek, vrij sterk bevolkt met nijvere landbouwers, kan zich niet ontwikkelen ter oorzaak van waterbezwaar.

4o. Vele Britsch-Indiërs hadden er op gerekend dat plantage Meerzorg, na door het koloniaal Gouvernement te zijn aangekocht, zoude worden verkaveld en uitgegeven. Nog liever zouden zij hebben gezien, dat die plaats bij perceelen ware verkocht. De grond op Meerzorg is goed

en ten opzichte van de stad zoo gunstig gelegen, dat de plaats als t ware tot vestigingsplaats schijnt aangewezen. Niet weinigen, die voornemens zijn te repatriëeren, zouden daarvan afzien, als zij zich op Meerzorg konden vestigen.

Besloten werd zich tot den agent-generaal te wenden met verzoek, te bewerken, dat aan Meerzorg de hiervorenbedoelde bestemming zoude worden gegeven.

5o. Hulde werd gebracht aan den gouverneur, die het besluit heeft genomen Nieuw-Waldeck te Nickerie te laten inrichten tot een irrigatiewerk voor de teelt van rijst”.

* * *

Men meldt uit Coppename aan „De West” van 9 November:

„Aan de Kalebaskreek heerscht dezer dagen een zekere bedrijvigheid onder de Indianen.

Zij zijn doende magrove-bast te verzamelen voor den heer Davidson, een Schotsch ingenieur, die een deel van de oevers der Coppename en Saramacca voor dit doel gepacht heeft.

De Indianen schijnen voor dit soort werk veel te voelen, en ter eere van den heer Davidson moet gezegd, dat hij tact heeft om met dit volkje om te gaan.

De magrove-bast wordt naar Trinidad verscheept, om er de looistof uit te halen, een artikel, door den oorlog sterk in prijs gestegen.”

* * *

De heer H. Bielke, zendeling der Broeder-gemeente onder de Javanen in Suriname, heeft f 5000 ontvangen van een zendingsvriendin tot uitzending van een tweeden leeraar naar Suriname.

* * *

„De Prins” van 4 December bevat een foto uit Paramaribo: „De 100-jarige Jansie P. Domerval met hare 69-jarige dochter Anaatje; beiden zijn 1 October jarig geweest. Ze staan achter het gouvernementsgebouw in den prachtige palmentuin en zullen een autorijtje maken door de stad. De 100-jarige straalt van deftigheid en trots; ze is in Surinaamschen feestdos, met schouderdoek en feestmuts en met groen en bloemen bestoken; Oranjestrik op de borst, bouquet in de hand. De jarige dochter Anaatje heeft een waaier in de hand. Jansie is nog een voorbeeld van ernstige plichtbetrachting, arbeidzaam, gezond, maakt nog cassave (brood) en pinda (kaas) en kan zelfs zonder bril te gebruiken, den draad in de naald steken. Op haar verjaardag werd een ochtenddienst in een der Hernhutterkerken te harer eere gehouden en werd zij der gemeente tot voorbeeld gesteld.”

De foto werd aan „De Prins” toegezonden door Mevr. de Baronesse Van Asbeck-Kluit, echtgenoot van Z. Exc. den Gouverneur van Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Valsch geld in omloop. De „Sinar Djawa” verneemt, dat er in den laatsten tijd in Solo weer veel valsch geld in omloop is. Menschen, die van de pasars in de stad of in de dessa's thuis komen, kunnen verzekerd zijn, bij natelling van hun geld, de ophrengst hunner koopwaren, daaronder tal van valsche guldens en halve guldens aan te treffen. Kort geleden heeft de politie aldaar een Chineeschen valschen munter opgevat. Op een der pasars te Djokdja heeft de politie een Inlandsche vrouw, uit Solo afkomstig, aangehouden, die valsch geld in omloop trachtte te brengen. En zoo zullen er meer zijn.

Bijgeloof. De Sultan van Djokdjakarta heeft de gewoonte, elk jaar in de maand Sawal eenigen, zijner dienaren met kleëren en eetwaren te zenden naar een plaats op den berg Merapi, om te offeren voor het welzijn van den staat en van zijn dynastie. Op een anderen tijd van het jaar laat hij deze offers aan het Zuiderstrand brengen om de Njai Loro Kidoel gunstig te stemmen met hetzelfde oogmerk. De Soenan van Soerakarta gaat nu, volgens genoemd blad, dit voorbeeld volgen. Den 17den Sawal jl. (27 Augustus) heeft hij naar denzelfden berg eenige reeds gebruikte, maar toch nog zeer kostbare kleedingstukken gezonden en in den krater daarvan doen werpen om de duivels te bezweren. De geloovige Mohamedanen ergeren zich aan dit bijgeloof, temeer daar zij hun Vorst als den beschermer van hun godsdienst hebben te beschouwen. Het schijnt, dat het nieuw gesloten huwelijk hem wat ernstiger gemaakt heeft, maar men twijfelt, of deze stemming wel van langen duur zal zijn.

Geheimzinnige Vereenigingen. Volgens het zelfde blad zijn er in laatstgenoemd Vorstenrijk twee Inlandsche vereenigingen, die met elkaar overhoop liggen, zoodanig, dat de leden elkander uitdagen, waardoor kloppartijen ontstaan en de politie telkens tusschenbeide moet komen. Het doel, waarvoor deze vereenigingen zijn opgericht, is niet bekend. De eene noemt zich Boedi Darmo, de andere wordt slechts met de letters D. H. aangeduid.

„Het vrije woord” De „Sinar Sumatra” kondigt zijn lezers de uitgifte aan van dit nieuwe tijdschrift te Semarang. Het verschijnt eens in de veertien dagen en wordt beschouwd als te zijn het orgaan van de vereeniging Insulinde en de I. S. D. V. (Indische Sociaal-Democratische Vereeniging). De redactie bestaat uit de heeren H. J. T. W. Sneevliet en D. J. A. Westerveld. Als t goed gaat, zal het later als een dagblad uitgegeven worden met hetzelfde program als de vroegere „Expres”.

„Modjopait leidt het volgenderwijze bij zijn lezers

VRAAGT WONINGGIDS van het Bouw- en Woningbureau FIRMA SCHIPPERS,

'S-GRAVENHAGE STATIONSWEG 26.

Gratis inlichtingen worden verstrekt van alle te huur en te koop zijnde perceelen.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.
Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

RUYS' Handelsvereeniging

Amsterdam - Rotterdam - Den Haag - Groningen

„Multiplex Hammond Schrijfmachine”
Moderne Kantoormachines - Stalen Meubelen
Prinsestraat 27 ===== Telefoon 2804

HOOGERE BURGERSCHOOL 5-j. c.
met voorbereidingsklassen.
VOORSCHOTEN.
Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H. B. S. 5-j. c.
KOST- EN SCHOOLGELD f 950.— / f 1250.—.
Uitslag 1915:
13 Adsp. Eindexamen H. B. S. 5-j. c., n.m.:
2 als leerling 5de klasse;
1 „ extraneus;
1 „ gemobiliseerde;
1 voor de Cadettenschool (O. I. L.)
1 „ „ Kweekschool v/d Zeevaart.
Tot heden slaagden:
98 Adsp. Eindexamen H. B. S. 5-j. c.:
19 „ Kon. MIL. Acad.;
27 „ Cadettenschool;
17 „ Adelborst;
24 „ Cand. O. I. Ambt.; Zeevaart- en Machinisten- scholen, enz.
De Directeur:
H. WULLINGS.
VOORSCHOTEN, Nov. 1915.

Postzegels

voor verzamelingen te koop gevraagd, los of in Album; ook gelegenheid om in te zenden voor de veilingen.

C. J. REYERSE, Spui 147.

Schill & Capadose
Hofstraat 17 's-Gravenhage
BANKIERS - KASSIERS.
ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.
SAFE-DEPOSIT.
OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.
DEPOSITO's, PROLONGATIES.
CHANGE.
ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

Adverteeren doet verkoopen.

in: „Met vreugde begroeten wij de uitgifte van dit zuster-
orgaan, het blad van de I. S. D. V., dat echter niet be-
schouwd wil worden als het sociaal-democratisch orgaan
voor Indië, het wil ook aan de zienswijze van niet-ras-
echte democraten de noodige eer verleen. Wij kunnen
niet anders dan dit standpunt billijken, want waarheid
bevat hetgeen door partijgenoot S n e e v l i e t is gezegd:
„dat onder niet-sociaal-democraten personen voorkomen,
met de Indische maatschappijverhoudingen beter bekend,
dan het overgrote deel (inclusief genoemde redacteuren)
der I. S. D. V.-leden, personen, die zich niet rekenen
tot bepaalde westersche politieke organisaties, doch zich
in hun publiek optreden als pleitbezorger van de belangen
der bevolking van dit land deden kennen, ten deele tot
de ingeboren bevolking behoorende”.

Het is waar, dat nog vele krachten — in den waren
zin van dit woord — nog niet tot de sociaal-democratische
inzichten bekeerd zijn, en daarom niet aan een specifiek
socialistisch orgaan zouden kunnen medewerken, bepaal-
den zich de redacteuren van dat blad tot de propaganda
van hunne levensbeschouwingen. Het zou ons te ver voe-
ren om hier een exposé te geven van den inhoud van
het blad. Wij noodigen onze lezers uit zich zelf te over-
tuigen, dat „het vrije woord” meer dan lezenswaard is.
„Modjopait” hoopt hartelijk te kunnen samenwerken
met „Het Vrije Woord” tot heil van Insulinde.”

School-toestanden. De Directeur van onderwijs — alzoo
de „Pantjara Warta” — is gemachtigd om aan de
H. I. scholen en eenige daarmede in zekere opzichten
gelijk gestelde speciale scholen, zooals de Solosche en
Djokdjasche K e p o e t r a n s - scholen, een driejarigen na-
middagcursus in vrouwelijke handwerken toe te voegen.

De neutrale H. I. school te Djokdja ontving van den
Regentenbond een gift van f 120.—, wat haar goed te
stade zal komen; want nog veel valt er aan te verbouwen
en te veranderen, zoodat groote kosten dienen gemaakt te
worden. Djokdja heeft, volgens den schrijver, op verschil-
lende scholen uitbreiding nodig. De H. Ch. school staat
in de straat Kantil genaamd, een zijstraat in het Chinees-
sche kamp. Deze blijkt reeds lang te klein te zijn; eenige
leerlingen worden in de Lodjeketjel geplaatst, tien minu-
ten loops van de bovenbedoelde school. Als het school-
hoofd het een en ander te zeggen heeft aan de onderwij-
zeressen, gaat er met het heen en weer loopen een half
uur verloren. Deze school in de Kantilstraat was vroeger
een gelegenheid, waar bioscoop- en wajangvoorstellingen
gegeven werden, nog eerder een houtstapelplaats en het
pleintje daar omheen een fokplaats voor koeien! Nu is
het een Gouvernements-school, waar in de 5e en 6e klas-
den geheelen dag de zon schijnt, benauwde kleine hokjes,
met een ondragelijke temperatuur dus. In een ander lokaal,
aan de straatzijde gelegen, moet de onderwijzeres bijzonder
hard praten om verstaan te worden, door het heen en weer
gerij en het geschreeuw in die straat. In dit gebouwtje en
dat andere bijgebouw krijgen 316 kinderen les van 5
dames en 3 heeren. Thans zijn er 6 klassen; het volgende
jaar zal een 7e klas gevormd moeten worden. Waar deze
onder dak gebracht zal worden, is nog niet bekend. Het
Gouvernement schijnt zoo vasthoudend te zijn, dat het
geen geld wenschte te geven om een goede school te bou-
wen. Er is een groot en mooi erf in de kampong Gan-
dikan gelegen maar wat baat het, naar gelegenheden uit
te zien, als het Gouvernement toch geen geld beschikbaar
stelt! De betrokken Inspecteur is alles behalve gesticht
over dezen toestand. Vanaf Augustus wordt in de middag-
uren les gegeven in het Fransch door een onderwijzer van
een andere school en zulks op verzoek van vele ouders.
De hoogste klassen krijgen vier maal in de week twee uren
les in deze taal, waardoor de leerlingen later onmiddel-
lijk op de H. B. S. of een M.U.L.O. school kunnen wor-
den toegelaten.

De „Pembrita Betawi” deelt mede, dat den 21en
October j.l. vijf meisjes van Padang Pandjang, die de
Europeesche lagere school hadden afgehoopen, naar Ban-
dong vertrokken zijn om daar ter K a o e t a m a n I s t r i -
school voor onderwijzeres opgeleid te worden, met het doel
later als zoodanig aan de school K a o e t a m a n I s t r i
Menangkabau te Padang Pandjang een plaatsing te
krijgen.

Hetzelfde blad bericht, dat de vereniging: Volks-
bank Menangkabau als rechtspersoon is erkend.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Geen gezamenlijke Belangen. De Chineesch-Maleische
bladen zijn nog niet uitgepraat over de vergadering, die
de Ver. „Insulinde” in de Chineesche sociëteit H w a
J o e H w e K o a n gehouden heeft, om ook de Chinees-
zen te bewegen zich bij haar aan te sluiten. Deze verga-
dering werd, volgens een „Inzender” in de „Warna
Warta”, bijgewoond door honderden Chineezers. Velen
voerden het woord, w.o. ook D a r n a K o e s o e m a, die
betoopte dat allen, die in Indië woonden, zich moesten
aaneensluiten, zoodat er ten slotte geen sprake meer kan
wezen van dit of dat ras, maar van één volk: de I n d i e r s.
Schrijver vindt dit een mooi doel; want zijn alle inwoners
eendrachtig, dan zijn zij sterker en tot meer in staat dan
nu het geval is. De inwoners van Indië kunnen vergeleken
worden bij een s a p o e l i d i, waarvan de afzonderlijke
deeltjes, als zij niet vast aan elkaar gebonden worden,
gemakkelijk breken kunnen, maar tot één bundel vere-
enigd, met kracht den boel kunnen schooneven. Wel is
waar zouden de Chineezers zich bij de andere rassen kun-
nen aansluiten, maar het is nog de vraag, of zij den naam

van „Indiër” zouden willen dragen, dien van Chinees
dus prijs geven. Schrijver wijst ten deze op de toestanden
in Amerika, hoe de Duitschers daar in de gemengde be-
volking zijn opgelost, maar toch in hun hart D u i t s c h e r s
gebleven zijn, getuige de maatregelen, die de Amerikaan-
sche regeering genomen heeft om de kantoren en andere
regeringsgebouwen te bewaken voor het geval — in dezen
oorlog — de daar woonachtige burgers van Duitschen
oorsprong iets kwaads in den zin mochten krijgen. Hoe-
wel wij veel gevoelen voor de aansluiting der verschil-
lende rassen, dient toch onze naam behouden te blijven.
En zullen niet vele Chineezers in het diepste van hun
hart zich de vraag stellen, of het niet beter zou zijn, hun
geld voor 't heil hunner eigen stamgenooten te besteden?
Aldus besluit schrijver.

Op deze vergadering werd ook melding gemaakt van
een Indo, die in Holland zijnde, voor „b a b o e” werd uit-
gescholden, welk geval bij de Indo's weer kwaad bloed
heeft gezet.

De Ver. „Insulinde” zou in Ned-Indië Hooge-
scholen willen opgericht zien en wenschte, dat het Indi-
sche geld ook ten bate van Indië besteed zal worden. Als
nu de Indo er alleen om vraagt, zal zijn stem niet gehoord
worden, maar in vereeniging met andere rassen zal een
verzoek daartoe aan de Regeering op den duur wel inge-
willig worden. Maar, zoo meent schrijver, deze zaak zal
wel in het voordeel van Indo en Inlander zijn, doch het
is nog lang niet zeker, dat ook de Chinees er van
profiteeren zal.

Over twintig jaren zal dit idee misschien gemakkelijker
ten uitvoer gebracht worden. Vroeger, lang geleden, ver-
zochten wij Chineezers om scholen voor onze kinderen,
maar wij kregen ze niet, en nu wij op eigen kosten, zonder
eenige subsidie van de Regeering, onze eigen scholen
hebben opgericht, nu wordt ook van Gouvernementswege
aan ons verlangen voldaan.

Er is nog een andere kwestie: Het Gouvernement wil
de Inlanders in een betere conditie brengen, hen vooruit
helpen. Dit voornemen is alleszins prijzenswaardig, maar
brengt voor de Chineezers moeilijkheden mee. Laten wij
het geval eens duidelijk en klaar stellen. De heer O e i
T i o n g H a m spreekt geen Hollandsch, kan misschien
ook niet eens rekenen, van aardrijkskunde heeft hij geen
begrip, kortom, hij is geen „k n a p” mensch, in den ge-
wonen zin van het woord, maar waarom is hij een van
de Indische geldpotentaten geworden? Velen, die rijk
zijn, kwamen niet van de Hoogescholen, maar van de 25
cent scholen. Onder de z.g. „geleerden” zijn er maar al-
te veel, die koeli willen spelen, om naar een hoog
loon te trekken. En nog gekker, als zij geld hebben, dan
willen zij gaarne eerste kassier worden, daar zij dan zelf
de verplichte borgstelling kunnen betalen. En zij toch, zij,
die door veel te verkoopen, veel geld kunnen verdienen,
worden op het laatst de slaaf van hun eigen geld, zitten
op de geldkist, willen nog meer geld ontvangen, onverschillig
waar het vandaan komt. Hij, die van een H.B.S.
komt en daarna slechts f 100 's maands verdienen kan,
is daarmede niet tevreden. Inlanders hebben voor hun
onderhoud niet zooveel nodig als een Chinees. Als er
in een Europeesche toko een plaatsing is van f 60 per
maand voor een Chinees, dan zal zich weldra een Inlan-
der voor minder aanmelden. De werkgever zal natuurlijk
liever iemand nemen, die een geringer salaris vraagt en
daarbij meer werk op zich wil nemen. Wat zal er dan van
onze achter-kleinkinderen terecht komen? Dit moeten
de Chineezers goed bedenken, alvorens met Insulinde
mede te gaan. In de Chineesche toko's zijn de salarissen
gering en het maken van winst niet gemakkelijk; men moet
er hard voor arbeiden. De bedienden, die daar werken,
leeren van zelf, hoe de zaken gedreven moeten worden.
't Gaat er anders toe, dan in Europeesche toko's. Men
handelt bij ons in alles en nog wat. Als het geluk hem
dient, kan iemand bij ons later zelf een eigen zaak op-
richten. Een koeli wil ook wel meer verdienen, al uit hij
zijn verlangen niet. Een redacteur van een dagblad krijgt
een mooi tractement, maar denkt er niet aan, om voor
den dag van morgen te zorgen. Nog jong en krachtig
zijnde, trekt hij een goed inkomen, maar wie zal hem op
zijn ouden dag een pensioen geven? Een katjang
g o r e n g -verkoopster behoeft de bevelen van andere men-
schen niet op te volgen; hij is zijn eigen baas. Als hij
moe is gaat hij slapen. Hij behoeft tegenover andere men-
schen niet altijd aardig te zijn. Maar de meeste menschen,
die een vaste betrekking bekleeden, zijn niet hun eigen
baas. Als daarvoor veel schoolkennis nodig is, dan is dit
als een gruwelijke misleiding te beschouwen. Zoo besluit
schrijver.

Van Vreemde Koloniën.

Geen Pan-Amerikanisme in handelszaken.

De leiders der Pan-Amerikaansche beweging in Noord-
Amerika hebben een krachtige poging in 't werk gesteld
om de groote wereldgebeurtenissen ten voordeele van hun
denkbeeld aan te wenden. Zij hebben hiertoe sedert eenige
maanden zending op zending naar Zuid-Amerika doen gaan.
Deze zijn, zoo deelt de Courrier de la Plata mee, goed
ontvangen, maar haar propaganda heeft toch schipbreuk
geleden, zooals blijkt uit de volgende verklaringen, afkom-
stig van de Kamer van Koophandel te Buenos Ayres, waarin
wordt opgekomen tegen voorstellingen en voorstellen van
N.-A. zijde gegeven.

't Is onjuist dat de A. handelsmannen dezelfde methodes
van verkoopen toepassen als de Engelschen, Franschen, enz.;
't is eveneens onjuist dat de hier gevestigde Europeesche
groothandelaars, die over groote kapitalen beschikken, op
hun risico geen lange credieten aan den kleinhandel ver-

Japansche Kunst

THEEHANDEL
THEESALON

Van Yeen & Co.
Plaats 33 - Tel. H. 2375

Stichtsche Hypotheekbank

Boothstraat 15 Utrecht.

5%

PANDBRIEVEN.

Verkrijgbaar:

te Utrecht ten kantore der BANK
te Amsterdam bij de Heeren H. OYENS & ZONEN
te Rotterdam bij de Heeren
KRAEMER VAN DER KOOY & Co.
te 's-Gravenhage bij de KORTENAERBANK.

HEINEKEN'S
Glazenwasscherij
STOOM JALOUZIEËN- EN ROLLUIKENFABRIEK

Fabriek van Geschilderde
: Gordijnen :
in meer dan 500 dessins
KLENUS' Stofzuigmachine

Hof- en Rijksleveranciers
'S-GRAVENHAGE

Kettingstraat No. 6 - Telefoon 2478

Kledingmagazijnen P. VAN DEN BRUL

AMSTERDAM

DEN HAAG

GRONINGEN

HOORN

LEEUWARDEN

HILVERSUM.

ONZE GEMAAKTE

HEEREN-, JONGEHEEREN-
en KINDERKLEEDING

is BEKEND SOLIDE en munt
uit door Eleganten Pasvorm
en KEURIGE AFWERKING

Kleedermakerij van den eersten rang

Vleeschhouwerij en Spekslagerij
GEBR. DE RIDDER,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat. - Den Haag.
Tel. Interc. 2648.

Specialiteit in fijne soorten Worst- en Vleeschwaren.

EIGEN SANITAIRE KOELINRICHTING.

leenen. De K. v. K. wil niet zeggen, dat er geen uitzonderingen zijn, maar daarin ligt niet de ware oorzaak van de ontwikkeling van den Europ. handel in Argentinië.

In Maart 11 kwam de heer H. Morton, lid van een der commissies, op de bureaux en hem moesten de bovenstaande verklaringen worden gegeven, die echter reeds voordien uitgesproken en door de pers gunstig ontvangen waren.

De K. v. K. blijft bij haar meening, dat indien de N.-A. handel een plaats op de markten wil innemen, hij zijn stelsel van verkoopen, voortbrengen en uitvoeren geheel zal moeten wijzigen.

Het is bekend, dat de Eur. fabrikanten rechtstreeks aan den kleinhandel artikelen aanbieden betaalbaar op 3 tot 12, ja zelfs tot 18 maanden. Men weet ook, dat de aflevering van de artikelen op bewonderenswaardige wijze is verzorgd, en dat deze volkomen voldoet aan de wenschen en behoeften, terwijl eindelijk en vooral de orders met de grootste nauwgezetheid worden uitgevoerd.

Zoolang de N.-A. leveranciers zich niet naar dit stelsel voegen zullen zij met weinig kans van slagen op de markten van Z.-A. mededingen.

In de Dépêche Coloniale van 1 Dec. wordt naar aanleiding hiervan twijfel uitgesproken of de Amerikanen wel ooit met de kredietvoorwaarden van den Europ. uitvoer zullen kunnen wedijveren. Hun „working“ zonder vasten grondslag, telkens afwisselend, verdraagt zich juist niet met het lange krediet, dat de Z.-Amerikanen als voorwaarde stellen.

Het einde van Duitschland in Afrika.

Onder dezen titel schrijft de Amer. reiziger L. R. Freeman een artikel in „The Worlds Work“, waaraan de volgende opmerkingen zijn ontleend.

Dadelijk na den oorlog werden de D. koloniën in Afrika, omringd door vijandelijk gebied en afgesloten van 't moederland als zij waren, als een gemakkelijke buit voor Gr. Britannië en Frankrijk beschouwd. Maar, evenals in Europa, kwamen de verbonden hier spoedig tot de ervaring dat zij de D. deugdelijkheid en voorbereiding hadden onderschat. Overal waren schijnbaar onuitputtelijke voorraden wapens en munitie opgelegd, de beschikbare krijgsmacht bleek telkens sterker dan die welke men aanwezig meende, plaatsen van eenige beteekenis waren versterkt, spoorwegen, waarvan het economische belang niet was begrepen, bleken strategische waarde te hebben.

Herhaalde tochten van D. Oost-Afrika uit werden in noordelijke richtingen ondernomen, om de Uganda-baan af te snijden, die de hoofdadier voor Br. Oost-Afrika vormt; een tijdlang scheen 't onvermijdelijk dat de Duitschers in Z. Nyassaland vasten voet zouden krijgen. De groote afstand van hun eigen spoorwegbasis belette den D. echter dit te volvoeren.

In Togo en Kameroen hebben de D., niettegenstaande zij door Br. en Fr. koloniën omringd waren, evenzoo het offensief trachten te behouden, en zich krachtig te weer gesteld tegen de aanvallen. Zij pasten hierbij elk vindbaar middel toe, van 't vergiften der bronnen af tot het verwekken van ontpand toe onder de inboorlingen der Fr. en Br. koloniën. Dank zij het veelal ondoorgaanbare, woeste terrein vermochten zij zich lang staande te houden. Toch moesten zij ten slotte voor de overmacht zwichten. De strijd aan D. zijde in Kameroen is niet meer dan een zwakke guerilla. Praktisch is 't D. gebied nabij de Golf van Guinea als veroverd land te beschouwen.

Wat Z. W. Afrika betreft is 't voor D. zeker een misrekening geweest de Boeren als strijders tegenover zich te vinden. Freeman wijdt hieraan meer uitvoerige beschouwingen, waaruit blijkt, dat de D. ook hier groote voorbereidingen getroffen hadden, waarvan wel gezegd kan worden dat zij het behoud zeker langer zouden hebben verzekerd dan de oorlog in Europa duren zal, indien die, niet verwachtte, hulp der Boeren den Engelschen niet was ten deel gevallen.

Zal Groot-Britannië, volgens den schrijver, ten opzichte van 't in Afrika vermeesterde gebied, bij het sluiten van den vrede wel willen toepassen: „wat wij hebben dat behouden wij“, van Duitse zijde wordt erop gerekend, dat een overwinning in Europa ook het terugkrijgen van alle Afrikaansche koloniën zal verzekeren, uitgebreid met de noodige waarborgen van 't voor de toekomst verzekerd bezit er van.

Dit mag wel eens gezegd worden.

De wenschelijkheid is meermalen uitgesproken om verkeerde voorlichting, die in vreemde bladen betreffende daden van de Nederlandsche regeering voorkomt, niet alleen recht te zetten, of te niet te doen, maar dit ook vooral te doen geschieden in de bladen, die gedwaald hebben, zelf, zoodat de weerlegging of verbetering onder de oogen komt van dezelfde lezers, die in dwaling werden gebracht. Veelal komt die wensch niet tot verwezenlijking, omdat geen bepaalde persoon zich geroepen gevoelt de taak van verdediger der Nederl. zaak op zich te nemen, of doordien het buitenlandsche blad de noodzakelijkheid niet erkent, om een rectificatie of poging daartoe op te nemen. In dit verband meenen wij eere te moeten geven aan La Dépêche Coloniale en aan haar correspondenten in ons land, wier naam door de onderteekende terechtingen nu ook bekend is geworden.

Nadat reeds een paar malen een in dat blad gegeven voorstelling van zaken, mejuffrouw L. Nypels aanleiding had gegeven om deze onder het licht te stellen, waardoor de lezer tot een onpartijdig oordeel in staat werd gesteld, heeft dit zich nu weer voorgedaan, ter zake van de verwaardiging van onderzeeërs hier te lande, onder leiding van Krupp'sche ingenieur, waarover in L. D. C. een geenszins welwillend oordeel was uitgesproken. Het nummer van 1 Dec. van dit dagblad geeft nu, onder het hoofd „Les Croiseurs Hollandais“, uitvoerig de toelichting weer, die van Nederlandsche officieele zijde in onze bladen verschenen is. De redactie nam het artikel zonder eenig commentaar op, zoodat de lezer uit de verdenking en uit de verdediging zelf zijn gevolgtrekking kan maken.

Het komt ons voor dat de correspondenten van L. D. C. goed handelt, door haar taak niet strikt te beperken tot hetgeen uit en over onze koloniën wetenswaardig aan haar blad te melden is, maar door tevens aandacht te geven aan- en aandacht te vragen voor hetgeen over ons land zelf in haar blad ter sprake wordt gebracht. Der redactie komt een woord van erkentelijkheid toe, voor de wijze waarop zij 't hoor en wederhoor ook in deze tot zijn recht laat komen.

Nederlandsch-Indië en Japan.

In 't Bataviaansche Nbl. van 23 October schenkt Henri Borel in een hoofdartikel onder bovenstaand opschrift ook oplettendheid aan onze waarschuwing (Kol. Wkbl. 2 Sepbr.) om de Japansche kwestie toch tijdig onder de oogen te zien. In zijn ons, uit den aard der zaak, sympathiek artikel laat

hij een feit niet tot zijn recht komen, waardoor tegen zijn pleidooi een wapen zou overblijven. In hetgeen, volgens H. B., gedaan is om op de hoogte te komen van Japansche aangelegenheden, wordt nam. niets gezegd over de officieren, die, sedert een vrij groot aantal jaren reeds, aan het Ned. gezantschap te Japan werkzaam zijn. Momenteel is dit, volgens 't officiersboekje van 1915, de kapitein van den generalen staf K. L. Rozendaal. Deze op zich zelf goede maatregel kan echter weinig ten goede uitwerken, als hij niet onderdeel vormt van een in zijn geheel goed en praktisch georganiseerd stelsel. Wij hoorden dan ook, als oordeel over dien maatregel uitspreken, dat deze officieren nog nooit iets gerapporteerd hebben, dat een ijverig lezer van de in elke militaire bibliotheek aanwezige periodieken ook niet had kunnen vergaren zonder in Japan te zijn.

Zoo opgevat geeft deze maatregel een schijn van ernst en van geruststelling, die het tekort aan diplomatiek beleid niet vergoedt, maar wellicht wel eenigzins verbergt. Juist daarom moet hij niet verzwegen worden.

Wij herhalen, deze maatregel is uitstekend, wanneer hij wordt toegepast als onderdeel van een diplomatieke taak, die ten opzichte van Japan het „regeeren is vooruitzien“ in ernst wil betrachten, zoodat elk medewerker zijn deel krijgt in een zelfbewuste en doelbewuste politiek, naar het voorbeeld der Japansche buitenlandsche staatkunde zelf.

Joan sji kai keizer.

Naar hetgeen wij over dit komend keizerschap reeds hebben geschreven, behoeven wij nu niet meer te doen dan de gebeurtenis te vermelden. En eigenlijk is ook nog feitelijk niet veranderd. De president blijft in zijn rol. Liever was hij geen keizer. Hij laat zich de opdracht der keizerskroon welgevallen, maar de kroning moet nog wat wachten. Hierdoor wordt tevens Japan's wensch geëerbiedigd om niet in de omstandigheden van 't oogenblik tot een verandering van regeeringsvorm over te gaan. Tevens wordt door de geleidelijkheid van het proces de omzetting zoo mogelijk zonder revolutie bevorderd.

Toch is het te betwijfelen of die ommekeer in regeeringsvorm zonder schokkende gebeurtenissen zal verlopen. Een groote partij in China is tegen 't herstel van 't keizerschap gekant; Joan sji kai heeft vele persoonlijke vijanden; Japan zal niet gaarne een krachtige persoonlijkheid in China met keizerlijke macht zien optreden; deze factoren samenwerkend, doen eerder donkere wolken, dan een heldere lucht verwachten boven den eersten regeeringstijd van den nieuwen keizer van 't Rijk van het Midden.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Tentoonstelling Buddhistische Kunst.

In het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden wordt, zooals in een vorig Kol. Weekblad reeds werd medegedeeld, thans een tentoonstelling van Buddhistische kunst gehouden. In het nieuwe tijdschrift „Oude Kunst“ vervolgen de heeren T. B. Roorda en Dr. M. W. de Visser hunne beschouwingen over het tentoongestelde. Eerstgenoemde schrijft over het wezen der schilderkunst, laatstgenoemde over de voorstelling der getoongestelde schilderijen.

Handelsverkeer tusschen Japan en Ned.-Indië.

De periodieke overzichten, welke in de zgn. „Korte Berichten“ worden opgenomen over den buitenlandschen handel van Japan, behandelen in den regel slechts de voornaamste handelsartikelen, welke dat land importeert en exporteert. In verband met het toenemend handelsverkeer tusschen Japan en Ned.-Indië kwam het der redactie dier „Berichten“ wenschelijk voor eens een volledig overzicht te geven van alle artikelen, welke uit Japan worden uitgevoerd, dan wel uit Ned.-Indië daar ingevoerd.

In het Nr. nu van 1 Nov. j.l. wordt het overzicht aangehouden van den invoer uit Ned.-Indië in Japan over de jaren 1912 en 1914, terwijl in een volgend nr. de gegevens betreffende den uitvoer uit Japan zullen volgen.

Generaal J. P. Ermeling.

De Ingenieur van 11 dezer publiceert het jongste portret van generaal J. P. Ermeling, oud-administrateur van de Billiton-Maatschappij. Aan het bijschrift van den heer R. A. van Sandick ontleenen wij dat de heer Ermeling, die te Buitenzorg verblijft houdt, den leeftijd van 85 jaar heeft bereikt, en daarvan 65 jaar in Indië heeft doorgebracht. Onder het opschrift „Een zeldzaam jubileum in de tropen“ wijdde de heer v. S. in de Ingenieur van 11 Febr. 1911 een uitvoerige beschouwing aan generaal E.

Publicaties van het N.-I. Landbouwsyndicaat.

Deze uitgave verdient meer aandacht dan haar in den regel te beurt valt. Eensdeels te verklaren uit het feit, dat ze „Niet in den handel“ is, en ten 2e dat uit de inhoudsopgave op den omslag de werkelijke inhoud niet voldoende blijkt. Zoo bijv. staat op den omslag van de jongste aflevering (No. XXIII van den 7en jaargang) alleen: „Notulen der Alg. Vergadering van de Malangsche Landbouw-Vereeniging, gehouden op 21 Aug. 1915 te Malang“, terwijl ze toch ook bevat den tekst eener voordracht van Dr. J. T. Verburgh over „Pokkenbestrijding op de ondernemingen“, waaraan de schr. laat voorafgaan een algemeen overzicht van de wijze, waarop de pokziekte zich verspreidt en van de middelen, welke zijn aan te wijzen om deze verspreiding tegen te gaan. Bovendien geeft deze aflevering een voordracht weer van den heer G. Ch. Renardel de Lavalette over het veelbesproken „Centraal Rubberstation“ en een causerie van den heer E. A. Tissot van Patot over de toepassing van beweegkracht in fabrieken van bergcultures.

De hevea-bladzijde van Zuid-Amerika.

Dr. Gerold Stabel, plantkundige aan het Departement van Landbouw in Suriname, maakt in No. 1 der Mededeelingen van dat Departement, melding van een ziekte in hevea-bladen, die in de maanden Juni-Sept. van dit jaar op enkele plantages vrij ernstige schade heeft veroorzaakt. Met het onderzoek over deze ziekte, die hij de „Zuid-Amerikaansche Heveabladzijde“ noemt, omdat ze niet alleen in Suriname, maar ook in Demerara en hoogstwaarschijnlijk eveneens in Brazilië voorkomt, is de heer S. begonnen en hij hoopt de resultaten in den loop van 1916 te kunnen publiceren.

Koloniaal Tijdschrift.

De Dec.-afl. opent met het slot der beschouwingen van den heer W. E. Rappart over „De uitoefening van het bestuurtoezicht op de particuliere landerijen bewesten de Tjimanoe en het nieuwe Reglement van 3 Augustus 1912 (Stbl. No. 422)“. — De heer S. Kalf besluit zijn artikel „Indische ambtenaarsherinneringen“, waarin hij den merk-

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met sniernaald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH“

hoek Gang Passar Baroe/Gang Kleykamp,

BATAVIA.

GRAMOPHONE AGENCY,

38 Gembongan, SOERABAJA,

HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Deli).

Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

THE AMERICAN IMPORT COMPANY

— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

BEËEDIGD EXPERT.

Inkoop van Oud-Indische Brillanten,
Paarlen, Juweelen, enz.

N. BLOM,

Nieuwe Heerengracht 25. Tel. Interc. 8320.
AMSTERDAM.

A. KOGELS & ZOON

Prinsestraat 52-56 - Tel. 2825. - Den Haag.

Nieuwste modellen LINCOLN SHOES

Suede,
zwart of
gekleurd
Glacé en Lak.

Wekelijksche
verzending
naar
de Tropen.

Vraagt onze volledige Catalogus.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Adverteeren doet verkoopen.

waardigen levensloop vertelt van C. C. L. v. Coeverden, aan de hand van diens in 1873 verschenen, weinig bekend geschrift „Uit de loopbaan van een Ned.-Ind. ambtenaar”. — De heer C. E. Barre artikel over „de bureaucratie en de reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera”. Schr. klaagt dat over Java en Madoera het bestuur het stempel draagt van bureaucratische duifheid en krachteloosheid, want een toenemend gevoel van afhankelijkheid van de inzichten der bureaux heeft in den loop der laatste jaren bij het ambtenaarscorps geleid tot een verzwakking van verantwoordelijkheidsgevoel, gemis aan durf en initiatief. — Onder het opschrift „De Indische begroting voor 1916”, geeft de heer W. J. Ketjen den hoofdinhoud weer van het voorloopig verslag en de memorie van antwoord van den staatsstuk. — In de rubriek „Verscheidenheden” schrijft H. D. over de Meklagangers en den oorlog. — Tertius behandelt in zijn rubriek „Kroniek” de volgende onderwerpen: Minister Pleyte in de Tweede Kamer. — De tin-verkoop. — De Djambi-concessie. — De „Facultatiefstelling”. — De K I, II en III. — Nalezing.

Verder bevat deze afl. de gewone rubrieken: Persoverzichten; Uit allerhande bron; Boekbespreking; Bibliographie.

Tijdschrift voor Nijverh. en Landb. in Ned.-Indië.

De heer A. D. van der Gon Netscher, chef van het statistisch bureau der douane publiceert in het Oct. Nr. het eerste gedeelte eener verhandeling over de Ned.-Indische officiële handelspolitiek. Het groote publiek begrijpt, volgens schr., de bedoelingen der statistiek (in 't algemeen) heelemaal niet, het daarover te zien oordeelen „is een aap over den bijbel”. „Het publiek” — zegt schr. verder — „meent altijd allerlei ergerlijke tekortkomingen aan de statistiek te ontdekken waar met de eerlijkste objectiviteit werkelijk niets abnormaals te bespeuren valt”.

Als we deze les, die de heer Gon Netscher als inleiding zijner wijsgeerige beschouwingen doet voorafgaan, hebben gelezen, rijst onwillekeurig de gedachte bij ons op, zijn de samenstellers dier statistieken niet zelf de oorzaak van dien twijfel aan de tekortkomingen van de officiële statistieken? Want heeft niet de heer Van der Gon Netscher twee maanden geleden de officiële statistieken van het Encyclopaedisch bureau, die gepubliceerd worden naast dit van het Douane-bureau, verschrikkelijk afgebroken? Het publiek, dat toch al geen onbepert vertrouwen stelde in de Indische statistieken (die gepubliceerd worden door Encyclopaedisch- en Douane-bureau, zoomeer door het Koloniaal Verslag), zal stellig niet zijn bekeerd, na de onthullingen van den heer Netscher ten deze, in de Aug. afl. van het Tijdschr. voor Nijverh. en Landb.

Van den verderen inhoud van de Oct.-afl. noemen we nog: „Het in 1916 in Ned.-Indië te houden bodem-congres. — Over zgn. „Normaalmet”. — De regenval op Java. — Revue van voor nijverheid en landbouw in N.-I. van belang zijnde onderwerpen uit tijdschriften.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 5 van den loopenden jaargang opent met waardevolle woorden, gewijd aan de nagedachtenis van Dr. J. Noordhoek Hegt, én van de buitenlanders Dr. S. van Prowarzek en Dr. Paul Ehrlich.

Overigens bevat deze afl. o.m.: Een typhusendemie in de Raya-vallei te Billiton, door J. A. M. J. Jennissen (vervolg). — Een en ander over antitetanusserum, door W. A. Borger. — Waarom verloopt de croupuze pneumonie in Indië zoo atypisch, door A. E. Sitsen. — De behandeling van amoeben-dysenterie met onderhuische tannine-inspuitingen, door Dr. J. Hammacher. — Enkele aantekeningen over de cholera-patiënten, behandeld in het Stadsverband te Batavia in 1914, door W. Valk. — Vaccinatie tegen pest: I. Dierproeven, door W. A. Borger.

Als bijlage bevat deze afl. No. 1 van het „Bijblad”, bevattende het verslag over het eerste kwartaal 1915 van den dienst der pestbestrijding. Hierin zijn o.a. opgenomen een „Algemeene leidraad voor de uitvoering der pestbestrijdingsmaatregelen op Java”, een Rapport over de pest in Solo, enz.

Internationales Archiv für Ethnographie.

In de nieuwe afl. besluit Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis zijne zeer uitvoerige beschouwingen over „Die Veranlagung der malaischen Völker des Ost-Indischen Archipels”. Talrijke afbeeldingen zijn aan den tekst toegevoegd.

De Macedoniër.

In de Decemb. afl. een artikel van den heer L. P. Krijger over de zendingspost Karoeni in West-Soemba. — Naar aanleiding van een stukje in het Kol. Tijdschrift van Juni j.l. (waarin werd afgedrukt een uitnodigingskaart die een Indische huisjongen heeft rondgezonden bij gelegenheid van een bruiloft te zijnen huize), vraagt Ds. D. Bakker: „Is de Westersche cultuur een gevaar voor Indië?”, welke vraag hij — in 't algemeen gesproken — meent ontkennend te mogen beantwoorden. Met de westersche cultuur komen allerlei Christelijke begrippen van recht en zedelijkheid over, die een weldadigen invloed zullen uitoefenen op het leven van den Inlander, zegt schr.

Ceres.

Het Dec. Nr. van het orgaan der studenten te Wageningen, „Ceres” bevat een overzicht der voordracht over de assortimenten van de Java-suiker, welke de heer H. C. Prinsen Geerligts onlangs voor de vereeniging „Studiebelangen” aldaar heeft gehouden.

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 49: De nieuwste werkwijze bij de suikerindustrie op Java. Voordracht door H. C. Prinsen Geerligts. — Zijde-industrie in Nederlandsch- en Britsch-Indië, door F. C. van Heurn. — Proefstation voor vorstenlandse tabak, door P. Hondius Jz. — Uit de geschiedenis van den getah pertja (vervolg), door Dr. H. H. Zijlstra Fzn. — De veroorzaker der krullotenziekte van de cacao, door G. Stahel, besproken door J. J. Paerels. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen enz.

Weekblad voor Indië.

In No. 28 een levensbeschrijving (met portret) van Generaal Scheuer f, door J. G. Boon (reeds genoemd in het vorig Kol. Weekbl.). — Verder bijzonderheden (met ill.) over het huwelijk van den Soenan van Solo met een dochter van den Sultan van Djokja. — Vervolgens een en ander over de opvoering te Soerabaja van Fabricius' „Totok en Indo” en emdelijk een geïllustreerd artikel „Solosche indrukken”.

Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde.

Van het door het Bat. Genootschap van Kunsten en We-

tenschappen uitgegeven tijdschrift, verscheen een nieuwe afl. (Deel LVII, afl. 2), met den volgende inhoud:

Een onderscheiding van staande en zittende Buddha-figures op de reliefs van de Borobudur en elders, door Dr. F. D. K. Bosch. — De Rokka's van Midden-Flores (met afbeeldingen), door J. A. van Staveren (op deze interessante bijdrage, resultaat van een driejarig verblijf van den schrijver in de streek door dezen volksstam bewoond, zij de speciale aandacht gevestigd). — De koperen plaat van Tjipamingkis, door C. M. Pleyte.

Een nieuw maandschrift.

Tot nu toe verscheen het tijdschrift „Het Indische Huis Oud en Nieuw” slechts 2 maal 's jaars, doch nu zal het — naar we vernemen — spoedig maandelijks gaan verschijnen. Hield de redactie zich tot nu toe in hoofdzaak bezig met bouwkunst, archaeologie en ethnographie, de maandelijksche uitgave zal zich daarnaast ook interesseeren voor tal van andere onderwerpen, zoals kunstnijverheid, handel en verkeer, cultures, mijnbouw, hygiëne enz. Ook ligt het in het voornemen een vragenbus te openen, waardoor ieder, die iets verlangt te weten betreffende een der bovengenoemde onderwerpen, zijn kennis zal kunnen verrijken.

Van de medewerkers noemen wij o.a. de heeren: Henri Borel, W. J. Giel, Mr. G. J. Huyser, Dr. H. H. Juynboll, S. Kalf, Ph. van der Kemp, J. A. Loeber Jr., Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, Dr. H. P. N. Muller, J. W. van Nieuhuys, R. M. Noto Soeroto, Dr. Ph. S. van Ronkel, C. Spat en Dr. N. J. Krom.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—3 uur 's namiddags.

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvende en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Nederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië; Korte verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Ministerie van Koloniën:

Te verwachten vacatures bij het Binnenl. Bestuur in Ned.-Indië.

VACATURE.	DATUM VAN INANG.	AANTEKENINGEN.
Assistent-Resident van Asahan (gouvern. Oost-kust van Sumatra).	10 Februari 1916	Oorzaak: Pensionneering van den titularis L. M. Vonck.

Van de Afdeling 's-Gravenhage:

TWEEDE VOORDRACHT over „Onze taak en toekomst in Ned. Oost-Indië”, te houden door den Heer J. SIBINGA MULDER, op Vrijdag 21 Januari 1916, in de Familie Bioscoop, Prinsestraat, Den Haag, aanvangende 8 uur 's avonds.

Onderwerp: de groote volkscultuur op Java „de rijstbouw” en de grootste Europeesche cultuur „de suikerindustrie.”

Ook deze voordracht zal worden geïllustreerd door bioscoopbeelden, waartoe de films welwillend worden afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Toegang tot de voordracht wordt uitsluitend verleend op vertoon van toegangskaarten, welke door leden van de Vereeniging schriftelijk dan wel mondeling kunnen worden aangevraagd bij den Secretaris, Laan van Meerdervoort 187 (van 10—12 en van 2—4 uur), welke dienen te zijn ontvangen uiterlijk op 19 Januari 1916.

Aan één lid kunnen ten hoogste twee toegangskaarten worden verstrekt.

Aan houders van toegangskaarten, die verhinderd mochten worden naar de voordrachten te gaan, wordt beleefd het verzoek gedaan de kaarten weg te geven, dan wel aan den Secretaris terug te zenden.

Plaatsbespreking à f 0.10 per plaats gewenscht vanaf 17 Januari van 10—4 uren.

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Nederlandsch-Indischen Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Gouvernementsartsen bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

(Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden).

Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken vecartsenijkundigen dienst.

Scheepsbouwkundig ingenieur.

Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).

Civiel-ingenieur, Tijdelijk ingenieur voor de bevoeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur), Opzichter, Tijdelijk bouwkundig opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Ingenieur, Tijdelijk geoloog, Opziener bij den dienst van het mijnwezen.

Opziener 3de klasse bij den dienst der Ombilijnmijnen.

Civiel-ingenieur, Ingenieur-deskundige op het gebied van groote ijzerconstructies, Adpirant-adjunct-chef of adjunct-chef der 1ste afdeling, Opzichter, Werktuigkundig teekenaar bij den dienst der Staatsspoorwegen.

Adpirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).

Adpirant-ingenieur, Instrumentmaker 1ste en 2de klasse, Commies bij den post-, telegraaf- en telephoondienst.

Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.

Opzichter bij de bevoeiingswerken ten behoeve van den landbouw.

Derde stuurman, Leerling-machinist bij de Gouvernementsmarine.

Europeesch detachements-commandant 2de klasse bij de gewapende politie.

Baas-zademaker bij het gevangeniswezen.

Baas-leerlooiier bij het gevangeniswezen.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de afdeling „Personeel” van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 December 1915, No. 281).

MARTINUS NIJHOFF - UITGEVER - 'S-GRAVENHAGE

PRINS
WILLEM II

DOOR
S. I. VAN NOOTEN
GEP. LUITENANT-GENERAAL

Met fraai portret in lichtdruk naar VAN DIJK
VIII en 192 blz. roy. 8vo. — Prijs f 1.90; in linnen f 2.50

1ste Rotterdamse
Maatschappij van verzekering op het leven
Oudehavenkade Nr. 1. Plan C, Rotterdam.
Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.
Levensverzekering
in elken vorm.
Hoofdvertegenwoordigster voor Ned. Oost-Indië
Firma COSTER VAN VOORHOUT & Co.
te Soerabaja.

F. L. VAN BOMMEL

Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

Dames- en Heeren
Modemagazijnen

Kerstgeschenken

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

GEBR. ALES,
Prins Hendrikstr. 86, Tel. 5169, Den Haag
SPECIALITEIT IN WITTE GOEDEREN.
COMPLETE UITZETTEN.

**LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER**
HOFLEVERANCIER
PROBEERT eens ons
Tarwe en Allinsons Tarwe-
brood. Het wordt bereid van de beste Zeeuwsche Tarwe.

G. J. R. VAN DER GAAG & Zoon
GROENMARKT 27
TELEFOON No. 2512
□ □ DROGERIJEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van **10-12** en van **2-4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
Lessen in moderne talen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
Fransche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Handwerklessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Paedagogische adviezen	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100, 's-Gravenhage,	{ Javaansch,
Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden	{ Javaansch,
Maleisch,
Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47bis, Utrecht,	{ Maleisch.
Soendaneesch.
Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankieerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

- a. Onze West:
- De Kolonie Suriname**, door REMAN IRÛS;
- II. De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankieerkosten
- b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankieerkosten.
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankieerkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankieerkosten.

Algemeene Boekhandel
en
Advertentie-Bureau
van
FIRMA L. J. C. BOUCHER,
Noordeinde 64c. - Den Haag.
Levering van alle binnen- en buitenlandse Boeken en Tijdschriften.

VAN SEVENTER & PALUDANUS
KLEERMAKERIJ
Heerengracht 38 - Telefoon 4214
Draagt onze reclame
COLBERT-COSTUUM
naar maat van f 35.—
Diverse dessins prima Engelsche Stoffen - Solide bewerking.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. **L. LANGE.**

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN, HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTE BREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

„TRANSVALIA”
PRINS HENDRIKSTRAAT 74
DEN HAAG.

Nog rijke voorraad
**WOLLEN Ondergoederen en
WITTE Ondergoederen.**
Ook nog in Echt Jaeger.

S. J. ROTTEVEEL,
GALILEISTRAAT 58 hoek Beeklaan,

beveelt zich aan voor levering van alles op het gebied van

Koloniale Waren - Comestibles.
TELEFOON 3197.

**Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels**
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

Tandborstels, Badmutsen, Sponsen
Bandages en Gordels.
WED. G. STREITWOLF,
Telefoon 2413.
105, Noordeinde 105.

Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

P. G. JANSSEN'S Luxe Verhuur Auto's.

Eenig adres:

KONINGINNEGRACHT 1d,
over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 851, H 852
en **H 872.**

Auto's voor Trouwgelegenheid
en
Maand-Auto's.

KOLONIE SURINAME.

GELDLEENING

uitgegeven krachtens de Wet van 10 Dec. 1915 (Staatsblad No. 499),
groot nominaal **f 4.000.000,-**
gewaARBORGd door het Rijk,

in schuldbewijzen aan Toonder, groot
f 1000,-, f 500,- en f 100,-,
rentende **4½ pCt.**, coupons betaalbaar per 1 Januari en 1 Juli.

De Minister van Koloniën a. i. bericht, dat op

WOENSDAG 29 DECEMBER 1915,

van des voormiddags 10 uur tot des namiddags 4 uur,
ten kantore van het **AGENTSCHAP VAN HET MINISTERIE VAN FINANCIËN** te **AMSTERDAM**, de inschrijving wordt opengesteld op

f 4.000.000,-
4½ pCt. Schuldbewijzen aan toonder
ten laste van de **KOLONIE SURINAME**,

onder waarborg van het Rijk.

De aangeboden koersen worden teruggebracht tot den minsten koers, waartegen gegund wordt.

Inschrijvingsformulieren en prospectussen worden kosteloos verkrijgbaar gesteld te **Amsterdam** ten kantore van voornoemd Agentschap en te **'s-Gravenhage** bij het Ministerie van Koloniën.

DE MINISTER VAN KOLONIËN a. i.
J. J. RAMBONNET.

's-GRAVENHAGE, 15 December 1915.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
: Magazijnen van **INDISCHE KUNSTNIJVERHEID** :

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements **NOORDEINDE 44,**

Vraagt onze van ouds bekende **SPECULAAS**,
BANKETLETTERS en **BORSTPLAAT.**

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.

Het aangewezen adres voor Nuttige en Fraaie
Kerstgeschenken.

VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN

VELP — STEEG — ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

Telef. H 7857 **J. B. HEIJDEMAN,** Telef. H 7857
CONFISEUR. Valeriusstraat 3. PATISSIER.

Speciaal adres

Zoute Krakelingen.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELN.